

Víš-nové tři sestry

17.10.2010 16:46:32 / Marek Lollok

Pořádně provětrat Čechovův text si troufli inscenátoři *Tři sestry* v brněnském **Divadelním studiu Marta**. Tedy ne že by ho, jak je dnes mnohdy mnohde obvyklé, rozložili na tĕkavé atomy experimentu, ale nezdráhali se s ním pohnout podle svých potřeb a přání. Vidáme-li zhusta na českých jevištích snahy vymezit se vůči lyrickým, tedy dnes už archeologickým inscenačním tradicím Čechovových her směrem ke komediím, jamácký pokus do jisté míry vyhlíží jako vymezení vůči těmto vymezením.

A není se co divit: Čechovova dramata obecně nejsou jen a pouze komediemi či jen a pouze tragédiemi. Nabízejí široký výběr možností nejen pro volbu celkového dramaturgicko-režijního klíče, ale pro ztvárňování veškerých jednotlivostí inscenace. V tomto případě byla poměrně nová, ostrá a díkybohu neostýchavá selekce provedena již na úrovni samotného textu. Pro studenty činoherního herectví byl na tělo vytvořen a upraven překlad (**Oxana Smilková, Blanka Fišerová**), který zdařile sceluje svět Čechovův s naším. Do korpusu *Tři sestry* jsou vpašovány další více či méně zjevné intertextuální odkazy, jak z Čechova samotného (*Višňového sadu, Strýček Váňa*), tak z jiných autorů, především Shakespeara. Nebyl ovšem stvořen žádný kočkopes, naopak hra omládla a slovníkem a tematizací soudobého imperativu maximální úspěšnosti se přiblížila dnešnímu divákovi.

V samotné inscenaci byly oslabeny již archaické militární akcenty existence a stěhování vojenské baterie (ačkoli se dočkáme tradičních uniforem, mohutného marše znějícího napříč čtvrtým dějstvím i zde dopsané „čtvrté“ vojenské sestry Charlotty) ve prospěch více existenciálních problémů. Například touha Máši po mužném a pohledném Veršininovi byla jemným náznakem v podobě úzkostného svírání dětské panenky částečně transformována do obecnější ženské touhy po dítěti; ne zcela vyhaslé Andrejovy ambice stát se univerzitním profesorem jsou zadupávány Natašinou majetnickou necitlivostí (třeba tak, že ho při práci na překladu obtěžuje svými rozmary včetně požadavku líbání na různá místa těla), v čemž vidíme, tentokrát z mužského pohledu, známé napětí kariéra – rodina; v příběhu nejmladší Iriny, které jediné zbývá ještě jakýsi prostor pro pokusy o uskutečnění svých přání, se plasticky aktualizuje hledání nezbytného životního smyslu.

Originální delší promluvy postav jsou poměrně zkráceny, což – oproti dřívějším překladům (zejm. Topol, Suchařípa) – spolu se současnějším jazykem herců v mnoha místech umožnilo vysokou kadenci replik. Zejména v úvodu je příval informací tak prudký, že se podle slabších odezev publika lze domnívat, že z nich čechovským „prvodičům“ leccos unikalo. Není samozřejmě nutné, aby každý věděl, že jméno a do značné míry také povaha svérázná Charlotty (**Zuzana Velichová**) jsou vypůjčeny z *Višňového sadu*, na druhou stranu

leckomu může poněkud chybět nezřetelné vymezení vztahů sester k zesnulému otci i k sobě navzájem.

Oxana Smilková, která již režírovala všechny stěžejní Čechovovy hry, se tentokrát přiklonila k jevištní expresivitě. Mladé herce však nenutí k nějakým psychologickým, drásajícím výlevům, expresivitou míním silné audiovizuální ztvárnění díla. Pod návrhem výpravy, kostýmů a světelného designu je podepsán tradiční spolupracovník Smilkové **Jevgenij Kulikov**, který vytvořil prostor, jehož určují čtyři hvězdice průhledných (plexisklových) otáčivých rámu. Tyto mobilní „točité dveře“ fungují jak při dynamizaci herecké akce, tak jako významný výtvarný prvek – při příhodném nasvícení se stávají polopropustnými zrcadly, které zmnožují a porůznu vracejí některé detaily jevištních obrazů. Rovněž s jejich pomocí vzniká ve třetím dějství (shon při požáru města) bezmála infernální obraz. Na podkladě skřípavých zvuků je na scéně vytvořena hustá kouřová clona, nasvěcována skrytými bočním reflektory, které komíhající se a blikající světlem vyvolávají sugestivní dojem plápolajících plamenů. V horkém dýmovém rouchu halícím už beztak pusté prostředí se vynořují a ztrácejí jednající postavy; posléze se v takto abstrahovaném prostředí za zvuku zvonících budíků aktéři vnesou až téměř do univerzálního bezčasí, kde už naprosto bez rekvizit, pouze verbálně, rozehrají situaci rozbití maminičiných hodin.

Vzácná herecká vyrovnanost je příznačná nejen pro představitelky titulní trojice, ale pro celý soubor (po dvou letech útlumu se snad v gradujícím ročníku činoherního herectví blýská na lepší časy). Olga **Lucie Schneiderové** je věčná, ačkoli sama se sebou tiše zápasící, středoškolská učitelka; o poznání introvertnější a romantická je Máša **Dariny Kovářové**; zprvu svítící oči agilní Iriny v podání **Veroniky Lazorčákové** postupně vyhasínají, jak s rostoucími roky ztrácí veškeré iluze. Sestry jsou naprosto nepodobny sebestředné Nataše (**Petra Lorencová**), manipulující okolím a především pak Andrejem, která se v příznačných těžkých botách jako kukačka, přesněji jako trojský kůň, vloudí do domu Prozorovovů, aby ho celý nenápadně opanovala. Její milenec Protopopov, který běžně zůstává v pozadí a nebývá personifikován na scéně, se v pojednávané inscenaci na jevišti několikrát zjeví jako bohatý seladon se zlatým řetězem s černými brýlemi. Charisma Veršinina (**Radúz Macha**) může vyniknout na pozadí spíše komické a parodující trojice Tuzenbach (**Ladislav Odrazil**), Solenyj (**Jan Bernášek**), Kulygin (**Tomáš David**), zato ušlápnutý Andrej (**Petr Pavlas**) je spíše šedá myš, která své proklamované kreativní tendence nakonec ventiluje jen vášnivým hraním na kytaru.

Inscenace *Tři sestry* z rukou studentů JAMU pod vedením Oxany Smilkové v poměření s plně profesionálními divadly obstojí. Nejen díky pevnému režijnímu gestu a velmi dobrým hereckým výkonům, ale především vůlí vykročit k Čechovovi po svém.

Divadelní studio Marta, JAMU Brno – A. P. Čechov: Tři sestry. Režie Oxana Smilková, dramaturgie Ivetta Srbová, překlad a úprava Oxana Smilková, Blanka Fišerová, výprava a kostýmy Jevrenij Kulikov. Premiéra 3. 10. 2010. Psáno z reprízy 4. 10. 2010.

Komentáře k článku

Iva Mikulová

Reakce

Děkujeme za upřesnění, Blani, za nepřesnost se jménem redakce omlouvám.

Blanka Fišerová (fiserovablanka@gmail.com)

Nepřesnosti v recenzi

Dobrý den, dovoluji si jen upozornit, že ve Vaší recenzi nepřesně pracujete s pojmy překlad a úprava. Překlad Čechovových Tří sester vznikl jako samostatné dílo a je moderním překladem Čechovova CELÉHO textu. Překlad nebyl upravován, ani krácen, jak mylně dále uvádíte. Práce s textem a jeho krácení je záležitostí ÚPRAVY, která vznikla pro konkrétní inscenaci ve Studiu Marta. Překlad sám o sobě je plnohodnotným a moderním dílem. V překladu není nic kráceno, ani nic vypouštěno. Promluvy postav jsou kráceny v ÚPRAVĚ. Děkuji za možnost vyjasnění nepřesností. Blanka Fišerová